[HERBA-SAVINA]

La quietud dominant comporta que qualsevol soroll tingui tornaveu. Els passos damunt dels matolls fan cruixidera, qualsevol frec es torna xiuxiueig. Però en aquest matí claríssim, en què el sol quasi enlluerna, **el poble mort no fa cap por**. Una altra cosa fóra sentir caure les bigues i enfonsar-se els teulats en plena tempesta o enmig dels xiulets del vent. […]

Ens aturem un instant i el silenci es fa absolut. **Em recordo que el meu pare va dir-me que, quan les persones abandonen un poble, els pardals en fugen.**

Maria BARBAL (1949)
«Herba-savina. Els pardals en fugen» **(2001)**

(*Camins de quietud. Un recorregut literari per pobles abandonats del Pirineu*, Barcelona, 2001).
Maria Barbal i Farré va néixer a Tremp, on va passar la seva infantesa. Aquest fet va marcar les seves primeres narracions amb obres tan significatives com *Pedra de tartera*. L'any 2001 publicava un conjunt de descripcions de pobles mig o del tot abandonats, sobretot del Pallars, que havia visitat, i hi recollia les impressions que li causà el seu assentament en el paisatge.

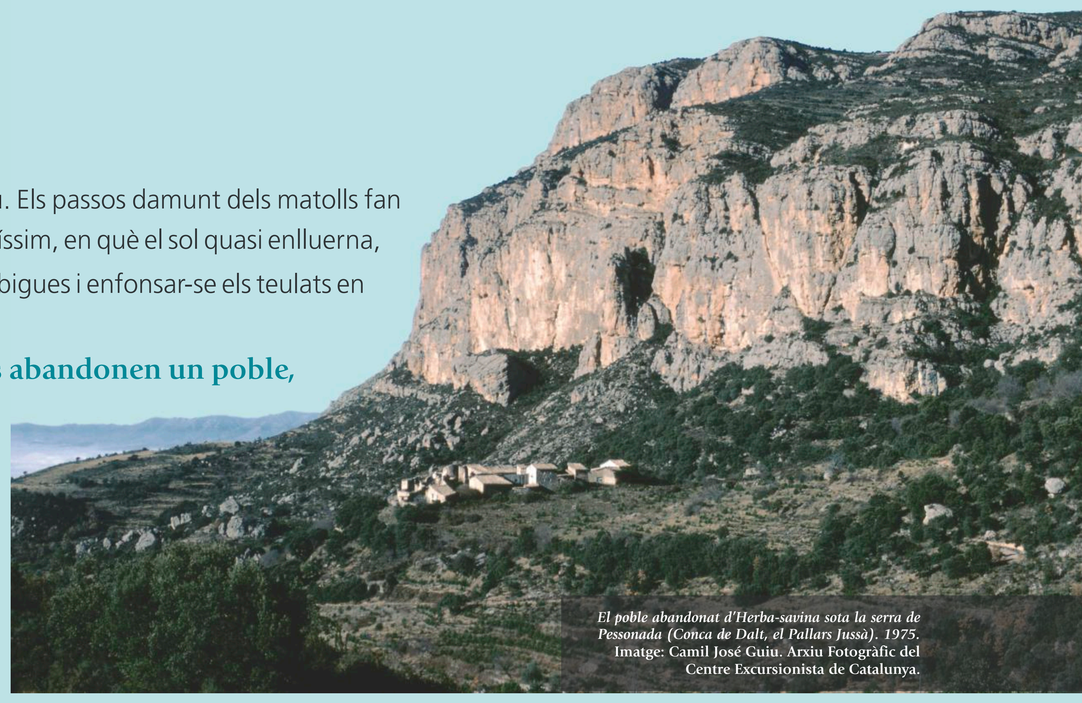

El poble abandonat d'Herba-savina sota la serra de Pessonada (Conca de Dalt, el Pallars Jussà). 1975.
Imatge: Camil José Guiu. Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya.

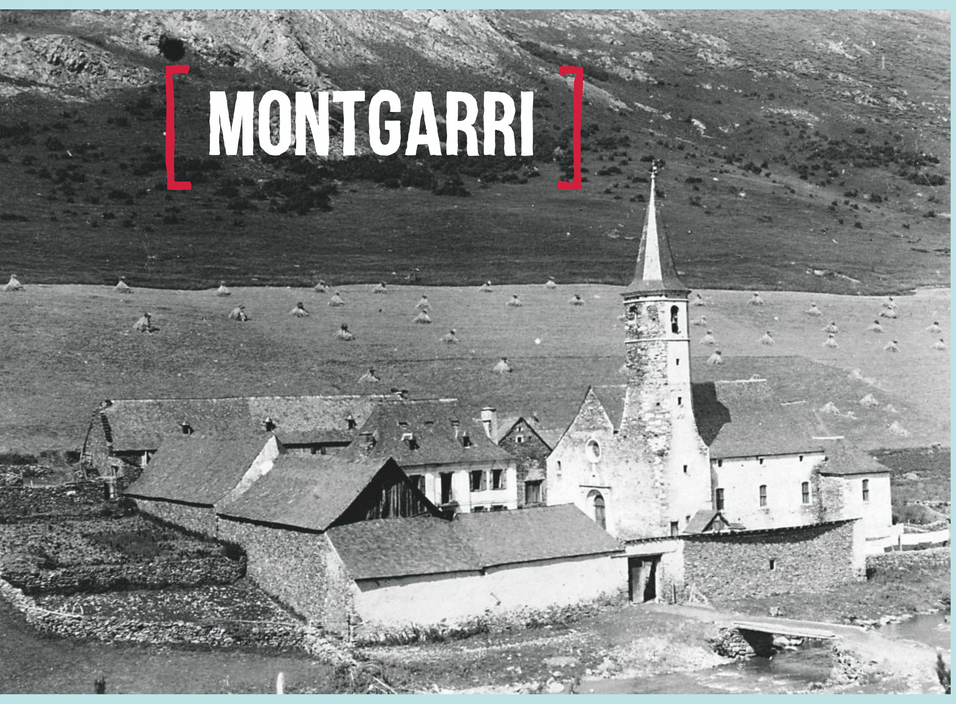

Vista general de l'Hospital de Montgarri i camps (Nau Aran, la Val d'Aran). ca. 1928.
Imatge: Estudi de la Masia Catalana. Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya.

[MONTGARRI]

Un polit dia, eth dia dera plegària de Montgarri se retrapèren Ròsa e Manuèl. Ja se coneishien, mès aqueth dia s'aluguèc era hlama, se guardèren enes uelhs, les comencèc a bàter eth còr e ath miei d'aquesth garbolh sonque se vendien er un ar aute, totun s'auien enamorat. Manèl ère de Montagrri, Ròsa de Salardú e, aqueth dia comencèc eth sòn hesteg, Ròsa acompanhada des sòn pairs, anèc un parelh de viatges entà Montgarri, tot li shautaue. **Eth sòn amor li hège a veir fòrça bères aqueres cases de pèira e chocanti es tets de palha**. Sa mair non ac vedia pas des deth madeish punt d'enguarda.

–Ja t'ac as pensat ben de viert-te a méter en aguest horat? Te valerie mès maridar-te tamb un carrabinèr…»

Sa pair. Un carrabinèr! entà córrer mon tostemps sense saber on van a parar? Vau mès víuer aciu, a on serà sobrèra, Manèl qu'ei ben acabalat…

Sa mair: Entà tu Joan, tot s'acabe en compdar es caps de bestiar, ja se ve ja qu'apreneres de somar en tot compdar es oelhes… **e Ròsa com s'entenesse a plòir, era estimaue a Manèl e a despiet de tot çò que podessen díder, que se n'anarie entà Montgarri.**

(1930-2007)
«Adiu Montgarri» **(2003)**

Tèrra aranesa. Vielha, 2003.
L'escriptora i poetessa en llengua occitana Pepita Caubet va assolir el reconeixement en plena maduresa amb *Era darrèra fira de Vielha* (La darrera fira de Vielha) publicada l'any 1976. Va ser una dona compromesa amb l'occità i, influènciada pel romanticisme, va adaptar les seves novel·les de perfil psicològic a temes de la vida tradicional aranesa.

[RÚBIES]

Abandonem el poble amb una sensació estranya. Malgrat la bellesa que tot ho salva i malgrat la pau dels camins que l'envolta hi ha un quelcom difícil de descriure que ens neguiteja. L'ànima dels seus habitants, d'aquella gent que un dia va fer créixer i que va recollir els fruits d'aquells camps ara abandonats, encara es deixa sentir. Perquè l'ànima no mor mai. **És com les persones, com els pobles abandonats, que mai no moren mentre hi hagi algú que els recordi**, mentre hi hagi algú que de tant en tant hi faci una amable visita.

Marta ALÒS (1960)
«Terra de llops. Rúbies. La Noguera» **(2012)**

(A: X. Cortadellas i J. Pujadó, *Els pobles perduts. 30 indrets oblidats de Catalunya*, la Bisbal d'Empordà, 2012).
Marta Alòs i López ha publicat vàries obres de narrativa i és guanyadora de diversos premis literaris. També col·labora en mitjans de comunicació. És autora d'algunes de les descripcions recollides en els llibres *Els pobles perduts* i *Els pobles oblidats* d'Edicions Sidillà.

Despoblat de Rúbies (Camarasa, la Noguera).2003
Imatge: Eduard Trepat i Deltell.

Restes de l'antic poble de Blancafort que pertanyia al municipi de Tragó de Noguera (Os de Balaguer, la Noguera). Fou afectat pel pantà de Santa Anna a principis dels anys seixanta del segle XX. 2011.
Imatge: Judit Pujadó. (*Els pobles perduts*, Edicions Sidillà).

[BLANCAFORT]

Però la tartera que és avui Blancafort comença només allà on hi havia hagut cases. Com que l'aigua ho cobreix sovint tot, a les terres que l'envolten no hi creix gaire res, només unes plantes resistents com heures, de tiges vermelles, que s'arrapen a terra com si fossin gats i que fan una catifa de color verd fosc, neta i de bon caminar. D'aquelles que sembla que hi siguin de sempre i que sembla també que no acabin mai. **Portes d'entrada a un món que no hi és.**

Xavier CORTADELLAS (1956)
«Sota el domini de les aigües. Blancafort: les arrels catalanes de Lionel Messi» **(2012)**

(A: X. Cortadellas i J. Pujadó, *Els pobles perduts. 30 indrets oblidats de Catalunya*, La Bisbal d'Empordà, 2012).
L'escriptor i periodista Xavier Cortadellas Gratacós ha estat director de la revista *Gavarres* i des del 2009 ho és de la *Revista de Girona*. Va fundar amb Judit Pujadó Edicions Sidillà que ha dedicat dos llibres a narracions que descriuen pobles abandonats, entre les quals es troben alguns relats seus.

[FAIÓ]

Vora l'aigua, la riba és plena de runa, de rajoles esberlades; s'intueixen restes de mur, espais oberts que només farceix el reble, un desori de carreus amuntegats, assetjats per una vegetació d'arbustos anònims. Enmig d'un pedruscall, s'eleva el pentinat afro d'un queixal de vella. **Dins l'aigua, el campanar es manté a dos quarts de quatre**. Van restaurar-lo el 2004, amb la col·laboració de la Fundació Endesa. Hi ha una quietud absoluta; per l'altra banda passa una llanxa motora, amb un so esmorteït.

L'antic poble escalava un turó sobre el qual hi ha encara les restes d'un castell, un grapat de murs de color de fang cada vegada més fosos amb la roca, però que tanmateix han sobreviscut a les cases més elevades del rost, que ja només són un grapat de pedres rectilínies enfilades allà on la paret resseguia el rocam. Malgrat la inundació n'havien quedat algunes. Però les van dinamitar.

El campanar de l'antic poble de Faió (el Baix Aragó-Casp, hist. el Matarranya), negat per les aigües del Pantà de Riba-roja. 2010.
Imatge: Joan Todó.

Joan TODÓ (1977)
«L'abisme de zinc. Faió. Matarranya» **(2012)**

(A: X. Cortadellas i J. Pujadó, *Els pobles perduts. 30 indrets oblidats de Catalunya*, la Bisbal d'Empordà, 2012).
Joan Todó Cortiella, nascut a la Sénia, que en *L'horitzó primer* s'endinsava en recrear el seu poble natal, a partir d'unes narrracions publicades amb anterioritat a la revista *l'Avenç*, va participar en *Els pobles perduts* d'Edicions Sidillà amb algunes descripcions de llocs propers a l'Ebre.